

ראיון: אסטרונוטית פורצת מוסכמות

עד גיל 30 תגיעי לחלל

יי סריון לא היתה אמורה להיות האסטרונוטית הראשונה בתולדות קוריאה הדרומית, מדינה שבה לנשים קשה להשתלב בשוק העבודה או במחקר. ובכל זאת, היא הצליחה ליהפך לאסטרונוטית הצעירה בהיסטוריה. כיום היא דואגת מאובדן החדשנות במדינה, מפצירה בנשים לא לחשוב על עצמן כמגזר מופלה ומשתדלת לקפיץ באוויר כמה שאפשר

עד היום, יי היא האסטרונוטית הצעירה ביותר בהיסטוריה. "רק לפני הטיסה הבנתי כמה מזל יש לי שנולדתי בקוריאה הדרומית, כי רק כאן יכולתי להיות אסטרונוטית בגיל 29. לרוב לוקח 10 שנים להכשיר אסטרונוט: ההכשרה שלי נמשכה רק שנה, מפני שהיה מקום לדרום-קוריאני ומפני שרצו מדענית".

הביאה את הקימצ'י לחלל

יי נולדה בעיר גוואנגג'ו ב-1978. אף שכבר בילדותה פיתחה אהבה ותשוקה למדע, היא לא היתה בטוחה שבזה היא רוצה לעסוק. "בהתחלה רציתי להיות נשיאה, ואז רציתי להיות עורכת דין, ואז רציתי להיות פסנתרנית, ואז זמרת אופרה. בהמשך רציתי ללמוד עיצוב אפנה, אבל לא התקבלתי. לבסוף התקבלתי לבית ספר להנדסה. רציתי להיות פרופסורית, אבל הבנתי שאני לא טובה בללמה. אז החלטתי שאני רוצה לנהל פרויקטים מדעיים. על חלל בכלל לא חשבתי, בניגוד לחברים שלי שהיו חובבי מדע בדינוני, כי זה הרי בלתי אפשרי להיות אסטרונוט מקוריאה הדרומית. בסוף נהפכתי לאסטרונוטית".

כאשה, לא תמיד היה לה קל להתברג בסביבה הגברית לחלוטין של עולם המדע הדרום-קוריאני. "באופן כללי, התרבות הקונפוציאנית גברית מאוד. אבל החברה שלנו משתנה לאט לאט. חברים אמריקאים ורוסים שלי שמים לב לכך. בגלל זה גם היה חשוב לי לצאת לטיסה שלי: להראות לנשים בקוריאה הדרומית שגם הן יכולות לעשות דברים גדולים, לתת להן תקווה לעשות משהו".

"פעמים רבות נשים חושבות על עצמן כנשים, כלומר כמגזר שמופלה לרעה, ומאמצות את הגישה הזאת. אני אומרת כל הזמן בהרצאות ולנשים שאני מדריכה: 'אל תחשבו על עצמכן כנשים. אתן לא נשים. אתן בני אדם. אל תחשבו על עצמכן כקורבן'. העובדה שאני אשה היא היתרון הגדול שלי, כי זה גורם לי להתאמץ הרבה יותר. גם כשגברים מפלים אותי, אני משתדלת לא לחשוב על עצמי כמופליה לרעה מפני שאני אשה, אלא לחשוב שאני לא מתאמצת מספיק ולהפוך את המצב הזה ליתרון".

על אף שהיתה עמוק בתוך השלבים הסופיים של הרוקטורט שלה, החליטה יי להתמודד על מקום במעבורת החלל. לשם כך היא עברה אימוני כושר מפרכים, ראינות ומבחני מנהיגות. רק כשהגיעה ל-36 המועמדים האחרונים ותמונתה פורסמה, יחד עם האחרים, בעיתונות הדרום-קוריאנית, אזרה אומץ לספר לחבריה ולמשפחתה מה עשתה בחודשים שלפני כן. "לא היה לי אומץ לספר להם, כי מה אם איכש? או במשך חודשים זה היה הסוד הגדול שלי".

לבסוף, היא אכן הפסידה לגבר שהתאים יותר לפרופיל הקלאסי של אסטרונוט, אך נשלחה יחד איתו למתקן ההכשרה לקוסמונאוטים ברוסיה, כמחליפה אפשרית במקרה שלא יוכל לטוס. דווקא השכלתה כמדענית היא שאיפשרה לה להגיע לחלל: קו סאן, האסטרונוט הנבחר, סולק מהמתקן הרוסי לאחר שהפר את החוקים ומשום שלא הצליח לבצע את הניסויים המדעיים שנדרשו ממנו בתחנת החלל. יי, שבילתה שנים רבות במעבדות מוארות בפלורדנט, לא התקשתה לבצע את הניסויים והצליחה בכל המבדקים הפיסיים. לבסוף, נעתרה גם ממשלת קוריאה הדרומית ובחרה בה.

ב-8 באפריל 2008, לאחר שנה של אימונים מפרכים ברוסיה, שבמהלכם גם למדה לדבר רוסית, המריאה יי על גבי הלילית סויוז אל תחנת החלל הבינלאומית, שם היתה אמורה לבלות עשרה ימים. ההסתגלות היתה קשה: מכיוון שהיתה צעירה יותר מחבריה לטיסה, שהיו באמצע שנות ה-30 או בתחילת שנות ה-40 לחייהם, עמוד השרדה שלה היה גמיש יותר. חוסר הגרוויטציה הוביל אותה לגבוה באופן מיידי ב-3 ס"מ. כאבי הגב היו נוראיים. היא החלה לסבול מכאבי ראש, הפנים שלה התנפחו והיא סבלה מבחילות. "אין ספק שזה היה קשה. אבל אחרי יומיים-שלושה חלק מהכאבים נעלמו".

שנבחר לבסוף על פניה, היה קו סאן, חייל לשעבר שנבחר על ידי משרד המדע והטכנולוגיה משום שנחשב לכשיר יותר לתפקיד. לבסוף, הורה קו מהמשימה על ידי סוכנות החלל הרוסית ונשלח בחזרה לקוריאה הדרומית, ויי תפסה את מקומו.

אבל יי מעולם לא תיכננה להיות אסטרונוטית. "לפני שנהפכתי לאסטרונוטית ולפרויקט לאומי, לא חשבתי שזה בכלל אפשרי שאגיע לחלל, מפני שאני דרום-קוריאנית ורוב האסטרונוטים הם רוסים או אמריקאים. יום אחד הממשלה פירסמה מודעה ובה שאלו מי רוצה להצטרף לתוכנית החלל ולהיות אסטרונוטית, כי התפנה מקום באחת הטיסות הקרובות לתחנת החלל הבינלאומית. 36 אלף נענו להצעה, ולא חשבתי לשנייה שאבחר, אבל חשבתי שזאת תהיה חוויה מעניינת ודרך טובה לבחון את עצמי. חשבתי שאם רק אצליח לשרוד עד 300 המועמדים האחרונים זאת תהיה שורה נחמדה לשים בקורות החיים שלי: 'ניסיתי להיות אסטרונוטית והייתי בין 300 המועמדים המובילים'. אבל בדרך פלא הצלחתי לשרוד עד ל-300 האחרונים, ועד עשרת המובילים, ואז ששת המובילים, ואז לשני הפיינליסטים".

קודם תדאג שיהיו שירותי נשים בכניין".
יי, 34, הגיעה לישראל כדי להרצות במרכז הבינתחומי הרצליה, במסגרת תוכנית להכשרת מנהלים שייסר יהונתן אדירי, בשם "קדמת העתיד: הסוד השמור של מהפכות עסקיות", החושפת את משתתפיה לחידושים בתחומי הטכנולוגיה, הרפואה, הקיימות, הביטחון, החברה והמדינה. החזות החיצונית שלה מטעה במיוחד: בג'ינס צמוד ובעלי עקב ועם מספר גדול של צמידים וטבעות על ידיה, היא לא נראית כמו אסטרונוטית.

לרוב, במיוחד בסרטים, אסטרונוטים הם גברים רוסים או אמריקאים חסונים וגבוהים, טייסים לשעבר, ולא מדעניות אסאתיות רכות למראה שנהגות לדבר במהירות ובהתלהבות ולהסיף שם תואר מפוצץ לכל שם עצם שעליו הן מדברות. על אף שהטיסה שלה לחלל ב-2008 הפכה אותה לסלבריטאית בארצה ולמפורסמת בינלאומית, היא מקפידה לשמור את רגליה על הקרקע. אבל כשהיא מצטלמת, היא מעדיפה לקפוץ באוויר. כשהיא נפגשת עם נשיא המדינה, שמעון פרס, או עם כל מכובד בינלאומי אחר, היא דואגת לצלם אותם באיפון שלה ולהעלות לאינסטגרם.

ב-2006 הצליחה יי להביס יותר מ-36 אלף מועמדים ונהפכה לאחת משני הפיינליסטים בתחרות על מושב בטיסה לתחנת החלל הבינלאומית והתואר היוקרתי: האסטרונוט הדרום-קוריאני הראשון. זה היה אירוע לאומי מהדרגה הראשונה: לקוריאה הדרומית יש סוכנות חלל, אבל זו מתמחה בעיקר בלוויינים ומעולם לא שלחה אסטרונוט לחלל או שיגרה מעבורת מאוישת משלה. הגמר של התחרות, שנמשכה כמעט שנה, התקיים באירוע טלוויזיוני בסגנון "כוכב נולד" או "אמריקן איידול", ובמהלכו נבחרו שני המועמדים הסופיים מתוך השישייה המובילה. הפיינליסט השני,

אשר שכטר

לפני כעשר שנים, כשיי סריון החלה בלימודי התואר הראשון שלה במכון המתקדם למדע ולטכנולוגיה בקוריאה הדרומית (KAIST), היא גילתה שהיא אינה יכולה ללכת לשירותים, במקרה הצורך, כי לא היה לה לאן ללכת - בכניין הפקולטה להנדסה שבו למדה לא היו שירותי נשים. האווירה היתה גברית כל כך, וכמעט הנשים היה זעום כל כך - יי היתה אחת משתי הנשים היחידות במחזור שלה - שאף אחד לא ראה צורך בשירותי נשים. "כשבנו את הבניין דווקא כללו בו שירותי נשים, אבל מכיוון שלא למדו בו כמעט נשים הפכו גם אותם לשירותי גברים", היא אומרת. "זה לא כל כך נדיר בקוריאה הדרומית. גם כיום בהרבה מבנים אין שירותי נשים. בדרך כלל, בחרר שבו יש עשרה גברים, לדוגמה, אני האשה היחידה".

כמה שנים לאחר מכן, במהלך לימודי הרוקטורט שלה בביוטכנולוגיה, הצליחה יי לעשות את מה שנחשב לבלתי אפשרי בחברה הדרום-קוריאנית השוביניסטית, וליהפך באופן מפתיע לאסטרונוטית הראשונה בתולדות המדינה ולסמל לאומי. אבל כשהחלה את התואר הראשון שלה, שירותי הנשים בכניין הפקולטה הטרידו אותה במיוחד. "אחד מהפרופסורים שלי אמר לי ולחברה שלי שלמדה איתי שהוא מאוד מתרשם מאתנו ושאל איך אפשר לשכנע עוד נשים ללמוד הנדסה", מספרת יי, "אמרת לו:

26.07x30.93	32	28	עמוד	הארץ - THE MARKER WEEK	17/08/2012	33332386-1
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260						

יי סריוון עולה למעבורת (מימין);
ובבינתחומי הרצליה. עם הרגליים
על הקרקע, בדרך כלל

העולם, מספרת על תוכנית החלל הדרום-קוריאנית ומנסה לעודד צעירים ונשים ללמוד מדעים. ב-2011 בחר אותה המגזין Asian Scientist לאחת מ-15 המדענים המבטיחים באסיה. במקביל, היא צריכה להתמודד עם היותה סלבריטאית בארצה. "כששכתי לקוריאנה הדרומית המוני אנשים חיכו לי וצעקו את שמי ברגע שפתחו את דלת המטוס. התחלתי להרגיש שהחיים שלי הם לא שלי יותר. זה לא היה קל בהתחלה, אני בסך הכל מדענית שנהפכה לסלבריטאית. כיום אני מודגלת יותר, אבל זה עדיין עול עצום. אם תשאל אותי מה קשה יותר, הפרסום או הטיסה חלל, אומר ללא היסוס שהפרסום קשה בהרבה".

"פתאום מדברים על רווחה"

עד לפני 50 שנה, היתה קוריאנה הדרומית אחת המדינות העניות בעולם, עם רמת חיים וזהו לזו של מדינות אפריקאיות כמו קניה או אנגולה, כלכלה חקלאית כושלת שלא הצליחה לעשות את המעבר לכלכלה מתועשת. לא היו לה משאבים טבעיים, ושטחה היה קטן יחסית. ובכל זאת, תוך חמישה עשורים הצליחה קוריאנה הדרומית ליהפך לאחת מ-20 הכלכלות הגדולות בעולם, הודות למדיניות ממשלתית שהדגישה השקעה בחינוך, ביצוא ובתעשיות שפנו למדינות זרות, כמו רכב וספנות. בין שנות ה-60 לסוף שנות ה-80 צמחה כלכלתה בקצב של יותר מ-8% בשנה. רמת החיים נסקה, ואתה גם רמת ההשכלה. עד מהרה פנתה המדינה גם להייטק ונהפכה למובילה בתחום השבבים והאלקטרוניקה. בקוריאנה הדרומית מכונה אותה תקופה "הנס בנהר ההאן".

ואולם כיום סובלת כלכלת קוריאנה הדרומית מבעיה קשה של ריכוזיות. ה"ג'ייבול" (Chaebol) כפי שמכונות חברות הענק המשפחתיות, כמו סמסונג או LG, שולטות בכלכלת המדינה, מגלגלות חובות מחברה בת אחת לשנייה, מנהלות חברות ציבוריות כאילו היו ממלכה פרטית, משלמות שוחד לכיירים ממשלתיים ונוהגות בחוסר שקיפות בנוגע למהלכיהן העסקיים או הניהוליים. סמסונג לברדה הולשת כיום על חמישית מהתמ"ג של קוריאנה הדרומית. רוב הצעירים במדינה לא פותחים חברות סטארטאפ משלהם, אלא מנסים להצטרף לאחת החברות הגדולות. כתוצאה מכך, חלה ירידה ברמת החדשנות.

"יש לי חברים בגילי שלא פותחים עסקים, אלא מנסים להשתלב בחברות כמו LG במקום זאת, כי הם מרגישים שאי אפשר לפתוח חברה בקוריאנה הדרומית ולהתחרות בחברות הגדולות", אומרת יי. "הריכוזיות מובילה לירידה בחדשנות. הממשלה מנסה לעודד כיום הקמה של סטארטאפים, אבל זה לא ממש מצליח בינתיים".

אבל לאט לאט, היא אומרת, משהו בחברה הדרום-קוריאנית משתנה. היחס לנשים נהפך לסובלני יותר. החריצות המפורסמת של בני עמה מתחילה אף היא להירגע ולפנות את מקומה למחשבות על מנוחה. "אנחנו יודעים בכך שאנחנו עובדים 24 שעות ביממה, שבעה ימים בשבוע. אבל פתאום אנשים מתחילים לדבר על רווחה ועל מנוחה, ומדברים על כמה זה חשוב לנו. קוריאנה הדרומית משתנה. פתאום רואים יותר ויותר נשים בכל מיני תפקידים בכירים. אנחנו מנסים להיות מדינה רגועה. בינתיים אנחנו עוד לא לגמרי שם".

יי, מצדה, מנסה לחשוב כיום על היום שאחרי הפרסום ועל הכיוון שאליו תיקח את הקריירה המדעית שלה בשנים הבאות. "הייתי רוצה לעסוק בטכנולוגיה. בינתיים אני מחפשת בעל. ביקרתי בכותל המערבי, והשארתי פתק בכותל: 'תן לי בעל', אז אני מקווה שזה יעבוד. קשה למצוא את האדם המתאים. בינתיים אני משתדלת ליהנות. הגישה שלי באופן כללי היא תמיד לנסות ליהנות ממהשהו, גם אם הוא קשה". למרות ההכרה בחשיבותה של מנוחה, היא פוסלת מראש כל אפשרות שתצליח להירגע בעתיד הקרוב. "מנוחה? עדיין לא. אני קוריאנית".

גם חזרתה לכדור הארץ לא היתה קלה: חללית הסיוויו שבה חזרה יחד עם שניים מחבריה לתחנת החלל סטתה מהמסלול ונחתה לכסוף במרחק של יותר מ-400 ק"מ מאתר הנחיתה המיועד. עם חזרתה לכדור הארץ אושפזה יי בשל בעיות גב. ועדיין, היא מקווה שיום אחד תוכל לשוב לחלל. כיום היא משמשת כחוקרת וכשגרירה של סוכנות החלל הדרום קוריאנית (KARI), תפקיד שבו היא בעיקר מרצה בפני בתי ספר ומכללות במולדתה וברחבי

הדרומית: קימצי. אבל מעבר למשחקים ולשירים, יי הגיעה לחלל כדי לעבוד: המשימה שלה בחלל היתה לבצע 18 ניסויים מדעיים. "המדענים הרוסים ואסטרונוטים ממדינות אחרות אמרו לי שזה יותר מדי, אבל ידעתי שכל הציבור בקוריאנה הדרומית מתבונן בי, אז לא יכולתי להרשות לעצמי להיות עצלנית. לפעמים הקרבותי שעות שינה או ארוחות כדי להצליח לבצע את כל הניסויים, והצלחתי. היום אני מאוד גאה בעצמי על כך".

בזמן ששהתה בתחנת החלל נהפכה יי, ללא ידיעתה, לכוכבת תקשורת בקוריאנה הדרומית. מדי ערב היא שידרה באופן ישיר מתחנת החלל הבינלאומית לטלוויזיה במולדתה, שם צפו בה מיליונים בדריכות. בחלל הגשימה יי חלום והצליחה לשיר את השיר האהוב עליה - "Fly Me to the Moon" של פרנק סינטרה. היא גם עשתה היסטוריה כשהיתה הראשונה - והיחידה עד כה - להביא לחלל את המאכל הלאומי של קוריאנה

א.א.וו.וו.א.א.